

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

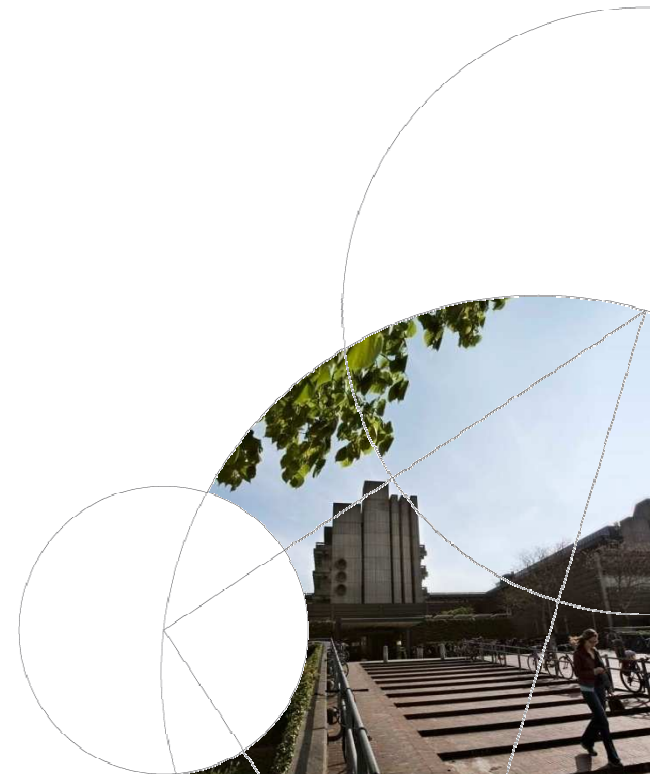
Kvalitative metoder i lægevidenskab

Lone Schmidt
Lektor, dr.med., ph.d

Institut for Folkesundhedsvidenskab
Københavns Universitet

Forskningens Dag
Gentofte Hospital 22. november 2011

Dias 1

Oversigt

Historisk rids

Overblik –
kvalitative
metoder

Ligheder og
forskelle

To
eksempler

Læger og
kvalitativ
forskning

Kvalitativ forskning i lægevidenskab – historisk rids

1984

Gert Almind – første medicinske disputats
med anvendelse af kvalitative metoder

1989

Lars Christian Lassen – første ph.d.-
afhandling med kvalitative metoder, SUND,
KU

Lægeforeningens første forskningskursus
om kvalitative metoder

1993

Artikel serie i BMJ om kvalitative metoder
inden for sundhedsforskning

Midt 1990'erne

Boost i kvalitative ph.d.-afhandlinger skrevet af læger

Danske lærebøger om kvalitative metoder inden for sundhedsforskning

Opbygning af en række præ- og postgraduate kurser om kvalitative forskningsmetoder – ikke på medicinstudiet

Kliniske tidsskrifter efterspørger i editorials viden fra kvalitative forskningsprojekter

2001

Lancet bringer Malteruds 2 artikler om kvalitativ forskning og om kvalitetskriterier

Flere lægevidenskabelige tidsskrifter udvikler author guidelines for kvalitative artikler

2007

Journal of Clinical Epidemiology bringer artikel om kvalitetsvurdering af kvalitativ forskning

2011

Gentofte Hospital holder Forskningens Dag om humanistisk forskning og kvalitative forskningsmetoder

Skepsis -

Ikke rigtig forskning

Det er subjektivt

Klinikere kan ikke forstå studierne

Man kan ikke generalisere

Hvor er kontrolgruppen?

Det kan ikke reproduceres

Udgangspunktet for forskningsprojekter

HVAD ønsker vi at undersøge?

HVILKE metoder er mest hensigtsmæssige at anvende?

Kvalitative metoder til dataindsamling

**Semi-
strukturerede
interview**

Feltarbejde

**Fokusgruppe
diskussioner**

**Dokument
analyse**

Analyse metoder til kvalitative data

Tematiske analyser	Fx Skabelonmetoden
Top-down	Teorier/begreber initial skabelon Revideres gennem analyseprocessen
Bottom-up metoder	Fx Grounded theory Fænomenologi
Fortolkning	Fx Hermeneutiske metoder
Sproglige analyser	Fx diskursanalyse

Ligheder mellem kvantitativ og kvalitativ forskning

- Kendskab til andres empiri
- Kendskab til relevante begreber, modeller og teorier
- Forskningsprocessen er
  - Systematisk
  - Omhyggelig
  - Stringent
  - Dokumenteres

Forskelle

KVALITATIVE

- Arbejder med beskrivelser
- Arbejder med ord
- Opgøres sjældent som tal
- Mange og detaljerede data om få mennesker/cases
- Mere vægt på induktive arbejdsprocesser

KVANTITATIVE

- Arbejder med forklaringer
- Arbejder med at tælle og måle
- Ord transformeres til tal
- Få data om mange undersøgelsesenheder
- Mere vægt på deduktive arbejdsprocesser

Ofte et både og - ikke et enten eller

- Kvalitative metoder inden et kvantitativt studie
- Kvalitative metoder efter et kvantitativt studie
- Mixed-methods – en samtidig vekselvirkning mellem kvalitative og kvantitative metoder

Hvornår er kvalitative metoder velegnede i lægevidenskabelig forskning?

- Indsigt og forståelse af menneskers motiver, handlinger, følelser, værdier og meninger
- Når fokus er forståelse, mening og betydning
- Når fokus er på processer
- Når spørgsmålene er hvad, hvordan og hvorfor

Tre grundlæggende forskelle i arbejdsmetoderne

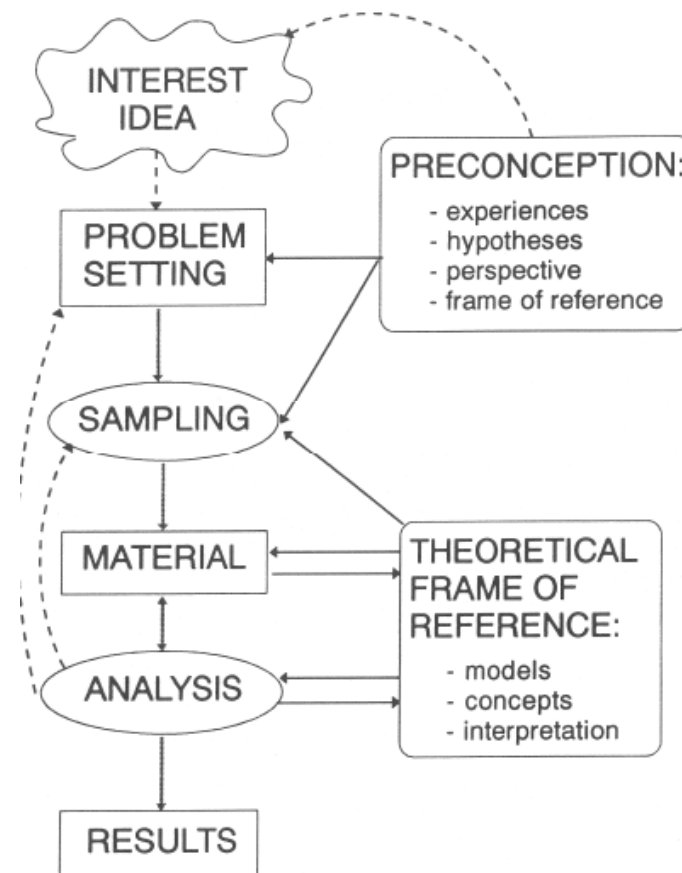
**Forskningsprocessen –
induktion og deduktion**

Udvælgelsesstrategier

Hvor mange?

Forskningsprocessen

Malterud K. Kvalitative metoder i medisinsk forskning.
Universitetsforlaget, 2003.

Udvælgelse – purposeful sampling

- **Strategisk udvælgelse – hensigtsbestemt***
  - Hvilket materiale kan bedst danne grundlag for at belyse projektets formål?
  - Hvilken overførbarhed tilstræbes i aktuelle projekt?

* Dvs. ikke repræsentativt i statistisk forstand

Hvor mange?

- Oftest ikke bestemt på forhånd
- Inkluderer ind til datamætning
- - Og ift projektets ressourcer i bredeste forstand

Semi-strukturerede/kvalitative interview

- **Formål** –
at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden mhp at fortolke betydningen af forskellige fænomener

- **Form** –
en samtale, en dialog mellem mindst to parter om et emne af fælles interesse

Kvalitative interview versus kliniske samtale

	Forsknings- interviewet	Patient- samtalen
Formål	Hjælpe forskeren	Hjælpe patienten
Styres af	Forskerens interesse	Patientens problem
Setting	Lokalitet ofte valgt af interview-deltageren	Lokalitet valgt af den sundhedsprofessionelle
Spørgsmål	Åbne	Mere lukkede
Svar	Forstås ud fra interview-deltagerens livsverden	Oversættes til sundhedsprofessionens sprog

Et eksempel – læge Lotte Hvas' disputats, 2008

Medicin til raske- en syg ide?

**Medikalisering og risikotækning i almen praksis
belyst ved kvinders overgangsalder**

Materiale og metoder

- Spørgeskemaundersøgelse blandt 51-årige kvinder
- Kvalitativ interviewundersøgelse med fænomenologisk analyse blandt 24 kvinder i overgangsalderen
- Diskursanalyse af 132 publicerede tekster i medier og informationspjecer om overgangsalderen

Udvalgte resultater

- Beskrivelser af en lang række positive erfaringer med overgangsalderen

- De syv diskurser om overgangsalderen –
  - Biomedicinsk
  - "Evig-ungdom"
  - Sundhed
  - Forbruger
  - Feministisk-kritiske
  - Alternativ
  - Eksistentielle

- Hver diskurs havde forskellige grundlæggende værdier og målsætninger og tilbød forskellige handlemuligheder fra den passive patient til den aktive kvinde

Et andet eksempel – ufrivillig barnløshed og fertilitetsbehandling

Formål

Dyberegående beskrivelse og forståelse af de psykosociale konsekvenser af ufrivillig barnløshed og fertilitetsbehandling

Materiale og metode

- Semi-strukturerede interview med i alt 32 fertilitetspatienter (16 par)
- Analysemetoden grounded theory

Schmidt L. Psykosociale konsekvenser af infertilitet og behandling. [Ph.d.-afhandling]. København: FADLs Forlag, 1996.

Interview-projektet – hvad bidrog det med?

- Skabte indsigt og forståelse af situationen som ufrivillig barnløs og som fertilitetspatient
- Viden til klinikerne
- Genkendelse hos patienterne
- Udgangspunkt for yderligere udvikling af patientvenlig behandling
- Udgangspunkt for interventionsprojekt kursus i stress-håndtering og kommunikation for fertilitetspatienter

Kerne kategorien – Strategi for fortælling om egen barnløshed

	Åbent	Orienterende	Lukket
Taler af	Lyst	Lyst	Ulyst
Taler med	Mange/få	Mange/få	Få
Taler om	Fakta og emotioner	Fakta	Småløgne
Samtalens værdi	Givende, støttende	I tvivl om værdi	Ingen værdi, måske belastende

Overførbart centralt fund – alvorlig sygdom og kommunikation

- Hvem taler man med?
- Hvad taler man om, og hvad taler man ikke med andre om?

Fra interviewene til international klinisk-epidemiologisk forskning

- **Udvikling af infertilitets-specifikke spørgeskemamålinger af**
  - Stress – personlig/parforhold/sociale relationer
  - Effekt - Styrkelse og nærhed i parforholdet
  - Kommunikation – taler med hvem om hvad
  - Mestring – fire specifikke strategier
  - **Oversat og anvendes i omkring 20 lande**
Mulighed for validering af skalaer og tværkulturelle sammenligninger

Læger – også som kvalitative forskere

- Forskningshåndværket – kan læres
- Metodelitteratur
  - Kvalitative metoder i medisinsk forskning. 2. udg. Malterud. Universitetsforlaget. 2003.
  - Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab. 4. udg. Vallgård & Koch, red. Munksgaard Danmark, 2011.
  - Kvalitative metoder – en grundbog. Brinkmann & Tanggaard, red. Hans Reitzels Forlag, 2010.

- Vejledning/samarbejde – tværdisciplinær, komplementerende kompetencer
- Kurser
- Respekt og ydmyghed

Hvorfor også læger i kvalitativ forskning?

- Udforskning af problemer af relevans for syge mennesker
- Udforskning af egen organisation – processer, interaktioner, beslutningsveje .....
- Evalueringsforskning – effekt, proces, implementering
  - Proces og implementering kan ikke udforskes tilstrækkeligt relevant uden brug også af kvalitative forskningsmetoder

- Understøtter, at det er projektets problemstilling, der afgør hvilke forskningsmetoder, der er mest hensigtsmæssige, at anvende
- Muligt at indgå i frugtbart samarbejde med fagpersoner fra både de naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske områder
- Kunne læse og kritisk vurdere klinisk relevante kvalitative artikler
- Publicerer så andre læger kan forstå projektet

